

RESSENYA DE LA JORNADA «PREVISIÓ I TRANSMISSIÓ INTERGENERACIONAL DEL PATRIMONI AL MARGE DE LA SUCCESSION». ENCAIX JURÍDIC (I CONSOLIDACIÓ?) DELS *WILL SUBSTITUTES* A ESPANYA

El passat dia 10 de desembre de 2019 va tenir lloc a la seu del Col·legi de Notaris de Catalunya la jornada «Previsió i transmissió intergeneracional del patrimoni al marge de la successió», organitzada per l'Associació Catalana d'Especialistes en Dret de Successions (ACEDS) en col·laboració amb Mapfre. L'acte s'emmarcava en les activitats de transferència de coneixement del projecte d'investigació DER2017-82129-P (investigadora principal: Elena Lauroba).

Era una jornada necessària, atès que en l'actualitat un estudi del dret successori que es pretengui complet ha d'abastar necessàriament els anomenats *will substitutes*; això és, els mecanismes per a l'atribució *post mortem* de béns que es mouen al marge de la successió.

Van participar com a ponents en aquesta jornada acadèmics, notaris, advocats i professionals del sector de les assegurances.

L'inici de la jornada va ser a càrrec del professor Thomas P. Gallanis, *dean for research* de la University of Iowa College of Law i pioner en l'estudi dels *will substitutes*, que va aportar una visió àmplia i global d'aquests mecanismes transmissius. El professor Gallanis va tractar els factors decisius que, segons ell, més han influït en la proliferació d'aquests instruments, fonamentalment la voluntat d'evitar els feixucs i costosos tràmits de l'anomenada *probate administration*, el procediment judicial d'administració de les herències als Estats Units d'Amèrica (EUA). Després de repassar els *will substitutes* més populars als EUA, el professor Gallanis va descriure les darreres tendències dels drets successoris estatunidencs, entre les quals destaca l'elaboració d'una espècie de part general relativa a les atribucions lucratives *post mortem* o, el que és el mateix, la unificació del règim d'aquest tipus de transmissions.

La següent intervenció de la jornada va ser a càrrec del Dr. Jaume Tarabal, professor agregat de dret civil de la Universitat de Barcelona, qui va aportar als assistents una visió transfronterera comparant l'encaix dels *will substitutes* als EUA i a Espanya. El Dr. Tarabal va reprendre l'exposició del professor Gallanis per a incidir en els factors motivadors de la proliferació dels *will substitutes* als EUA. En aquest sentit, el Dr. Tarabal va argumentar que el creixent desenvolupament també al nostre país d'aquest tipus de mecanismes es deu al foment de la previsió social voluntària. La designació de beneficiaris en assegurances de vida i plans de pensions s'ha convertit en les darreres dècades en instrument habitual de transmissió intergeneracional de la riquesa. Mentre que l'assegurança de vida per causa de mort té una regulació amb

una llarga tradició al nostre país, els plans de pensions no han rebut la mateixa atenció per part del legislador, que en general n'ha desatès els possibles efectes en l'àmbit successori.

Per finalitzar la seva intervenció, el Dr. Tarabal va compartir una reflexió en la qual va comparar el sistema nord-americà i l'espanyol des del punt de vista que als EUA els *will substitutes* van néixer com una resposta a la necessitat de canviar el sistema actual de *probate* i, en canvi, a Espanya, com que en el nostre ordenament jurídic no existeixen aquests tipus de procediments com el *probate*, l'auge dels *will substitutes* es deu a altres factors més aviat econòmics, com ara l'optimització fiscal de la successió.

A continuació va ser el torn del Dr. Ángel Serrano Nicolás, notari de Barcelona, que va parlar sobre els mecanismes de previsió en l'àmbit empresarial. En aquest context, el Dr. Serrano va centrar la seva intervenció en la transmissió de l'empresa familiar. En aquest sentit, segons el Dr. Serrano un dels requisits per a una transmissió satisfactòria de l'empresa familiar és proveir-la de mecanismes per a la successió per tal d'aconseguir que la distribució hereditària no signifiqui la pèrdua del control de la societat. En la mateixa línia, va continuar dient que una manera d'assolir la planificació successòria correcta en l'àmbit empresarial és atorgar un pacte de família o pacte d'empresa. Com a novetat i en l'àmbit empresarial, el Dr. Serrano va explicar el paper dels pactes parasocials com a instrument de transmissió al marge de la successió anàleg als *will substitutes*.

Per la seva part, la Dra. Lúcia Arnau Raventós, professora agregada de dret civil de la Universitat de Barcelona, va parlar de la protecció dels creditors. El punt de partida va ser el contingut de l'article 88 de la Llei del contracte d'assegurances, que, principalment, disposa que l'assegurador haurà d'abonar al beneficiari les primes contractades pel prenedor de l'assegurança tot i les reclamacions dels legítims i els creditors del prenedor de l'assegurança. En tot cas, aquests hauran de dirigir les seves reclamacions contra el beneficiari de l'assegurança una vegada aquest hagi rebut les prestacions contractades pel prenedor de l'assegurança en frau dels seus drets.

Tot seguit, el Dr. Antoni Vaquer Aloy, catedràtic de dret civil de la Universitat de Lleida, va centrar la seva intervenció en la protecció de la família i els mecanismes de previsió existents en el marc dels *will substitutes*. L'encapçalament de la seva intervenció va ser la citació de l'article 421-23 del Codi civil de Catalunya, sobre la designació de beneficiaris en les assegurances de vida. D'aquest article es desprenen tots els productes bancaris en els quals el prenedor, que els contracta i en disposa lliurement en vida —dins dels marges legals i contractuals—, designa uns beneficiaris als quals farà trànsit, en l'eventualitat de la seva mort, el capital aportat o el capital al qual doni lloc el producte durant la seva vigència, és a dir, el que ja coneixem com a *will substitutes*. El Dr. Vaquer va mostrar la problemàtica de les clàusules de designació de beneficiaris en el sentit que aquesta s'efectua mitjançant uns formularis que només admeten un contingut prefixat i, per tant, només permeten fer una designació molt limi-

tada. Aquests formularis de designació de beneficiaris estan enfocats a la seguretat de l'entitat que els comercialitza, i no pas a recollir la veritable voluntat *mortis causa* de qui subscriu el producte.

La següent ponència de la jornada va ser a càrrec de la Dra. Elena Lauroba, professora titular de dret civil de la Universitat de Barcelona, i del Sr. Ramon Pratdesaba, advocat i president de l'Associació Catalana d'Especialistes en Dret de Successions, els quals van tractar els mecanismes de protecció existents per a les persones en situació personal de dependència i van fer una referència especial als patrimonis protegits. En concret, la Dra. Lauroba va posar l'èmfasi en aquests mecanismes com a eina per a afavorir els descendents amb discapacitat i alhora establir una protecció i una seguretat en la transmissió dels béns als beneficiaris designats.

En la mateixa línia, el Sr. Pratdesaba va posar com a exemple les assegurances de dependència. Aquestes assegurances no exigeixen com a requisit previ per a la seva contractació que la capacitat del beneficiari hagi estat modificada judicialment, sinó que n'hi ha prou que concorrin les circumstàncies següents: existència d'una limitació física, psíquica o intel·lectual, existència d'una incapacitat per a realitzar les tasques quotidianes de manera autònoma i, per acabar, necessitat de l'assistència d'una tercera persona.

El contrapunt d'aquesta jornada va estar marcat per les intervencions dels representants proposats per Mapfre que van acompanyar cadascuna de les exposicions, que, des del punt de vista de l'expert en previsió social, van exposar l'encaix d'aquests mecanismes de transmissió tot fent visible la conveniència d'establir un diàleg entre l'expert en previsió social i l'especialista en dret de successions.

Per acabar, la Sra. Raquel Iglesias, notària de Barcelona, va parlar del paper del notariat davant d'aquests mecanismes de transmissió intergeneracional. La Sra. Iglesias va deixar palès que, per a un assessorament integral correcte en la planificació de la successió, la intervenció del notari és imprescindible i necessària i, a més, els notaris han de tenir en compte aquestes eines en l'assessorament preventiu de la successió.

Finalment, la jornada de clausura de la jornada va ser a càrrec del Dr. Xavier Bernardí i Gil, director general de Dret i d'Entitats Jurídiques.

Rubén Mendiola Oliva

Advocat especialista en dret de successions